

תקציר

בעבודה זו נבחנו אתגרי הזהות בקרב הורים חרדים אשר גדלו בבתים חרדים "קלאסיים" ופנו ללימודים אקדמיים. נבדקה כיצד נתפסה חווית הלימודים באקדמיה על עיצוב זהותם החרדית וכיצד היא השליכה על גידול ילדיהם. חקרנו את התהליכים הזהותיים שעברו חרדים אקדמאים בהיבט האישי, המשפחתי והקהילתי כתוצאה מהתהליך שעברו לקראת הלימודים ובמהלכם. בנוסף בדקנו כיצד תהליכים אלו השתקפו ובאו לידי ביטוי במחשבות על גידול ילדיהם ועל דרך חינוכם.

הספרות מראה כי החברה החרדית היא חברה שמרנית המאופיינת בציות כמעט מוחלט להנהגתה (פרידמן, 1991). לפיכך, בקרב חרדים אשר יוצאים ללימודים אקדמיים קיים אתגר כתוצאה מהתנגדות של ההנהגה החרדית ללימודים אלו (קלעגי 2014). כמו כן, לפי תיאוריית השלבים של אריקסון בשלב הג'נרטיביות מתרחשת חקירה זהותית המתקיימת כתוצאה מאירועים המתגרים את הזהות (Marcia, 2010). משום כך, ניתן להסיק כי אתגרים רבים הכלולים בתהליך היציאה לאקדמיה בקרב אותם חרדים עשויים לעורר חקירה זהותית הן בהיבט האישי והקהילתי והן בתפיסות לגבי חינוך ילדיהם.

בעבודה זו נשאלו שתי שאלות מחקר העוסקות באספקטים שונים של זהות החרדים האקדמאים המשלימים זה את זה. שאלת המחקר הראשונה בדקה האם וכיצד ההשתלבות של החרדים באקדמיה השפיעה על הזהות החרדית ככלל ועל זהות המשפחה החרדית בפרט. שאלת מחקר זו עוסקת בחוויית הלימודים האקדמיים והשפעתה על זהותם של אותם חרדים בהיבט האישי, המשפחתי והקהילתי. שאלת המחקר השנייה דנה באספקטים החינוכיים והערכיים אשר אותם חרדים מעניקים לילדיהם – לאיזה כיוון חינוכי מנתב ההורה החרדי האקדמאי את ילדיו? נבדקו מהם לבטיהם של אותם הורים בכל הקשור לחינוך ילדיהם ומהם השיקולים בכל הקשור לחינוך ולהורות אותה הם מנסים להשיג

בכדי לענות על שאלות המחקר, בוצע שימוש בשיטות מחקר איכותניות ובוצעו ראיונות עומק ממוקדי תמה עם ארבעה עשר גברים ונשים חרדיים מכל הזרמים – חסידי, ליטאי, ספרדי. המרואיינים אותרו באמצעות מודעות ברשתות החברתיות, מכרים משותפים ובאמצעות מרואיינים אחרים. הראיונות נותחו באמצעות שיטת הקריאה המודרכת המרובה.

מהראיונות שבוצעו ניתן היה להבחין כי הפניה ללימודים האקדמיים הובילה לפתיחות ולחקירה זהותית של חלק מהמרואיינים מכלל המגזרים, אם כי במידה מינורית יחסית. בהיבט האישי והמשפחתי הדבר התבטא בעיקר בבחירת מקצוע לימודים השונה מהמקובל במגזר החרדי ובתחושות ומחשבות שנצפו בקרב המרואיינים ביחס לעצמם וביחס לעתיד ילדיהם. עם זאת, בהיבט הקהילתי ניתן היה להבחין כי המרואיינים נעזרו פחות במסגרות הקהילתיות-חרדיות שלהם ופנו יותר לתחום האישי יותר.

כמו כן היה הבדל מגדרי בתוצאות – הנשים, אשר לרוב למדו מקצועות ליבה ולמדו במוסדות המוכוונים לחרדים, נשארו לרוב בעמדות ותפיסות איתן הגיעו מהבית בו גדלו ומחממת החינוך שספגו. ניתן היה לראות שהנשים לרוב העדיפו לשלוח את ילדיהם למוסדות חינוך חרדיים קלאסיים אך יחד עם זאת דגלו בפתיחות והרחבת אפשרויות הבחירה המקצועיות לילדים ע"י

לימודי אנגלית באופן פרטי וקיום לימודים בשעות אחה"צ. לעומת זאת, המרואיינים הגברים, אשר לרוב למדו במוסדות המעורבים עם המגזר הכללי ובנוסף השקיעו מאמצים רבים יותר להשלמת פערי ההשכלה ביחס למקביליהן הנשים, ביצעו חקירה זהותית עמוקה יותר, היו בעמדות נחרצות יותר ביחס לשילוב לימודי חול לצד לימודי תורה אצל ילדיהם. עם זאת, לא תמיד התאפשר לגברים שליטה מלאה על חינוך הילדים וזאת מאחר שבנות זוגם העדיפו לשלוח את ילדיהם למוסדות לימוד חרדיים קלאסיים.

מחקר זה שופך אור על קבוצות מיעוט אשר מעוניינות להשתלב בקבוצת הרוב בחברות מערביות. ניתן להקיש ממחקר זה לקבוצות דתיות של חברות מהגרים אשר משתלבות בחברה המערבית בכדי לבחון כיצד לסייע להם להשתלב בחברה תוך שימור זהותם המסורתית והדתית.